

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	5
-------------	---

I. BÖLÜM

Hisam Kurban ve Onun Kişiliği

1. Hisam Kurban'ın Hayatı ve Sanatçı Kişiliği.....	7
2. Hisam Kurban'ın Eğitimci Kişiliği.....	10
3. Hisam Nüktelerinin Derlenmesi ve Araştırılması Tarihi.....	11
4. Hisam Kurban'ın Doğup Büyüdüğü İli.....	15

II. BÖLÜM

Nükte ve Hisam Kurban Nükteleri

1. Nükte.....	21
2. Hisam'ın Yaratıcılık Hayatı.....	22
3. Hisam Nüktelerinin Tezahürü.....	24
4. Hisam ve Uygur Halk Nükteleri.....	31
5. İli Şivesindeki Mizahî Adetler ve Hisam Nükteleri.....	32
6. Hisam Nüktelerinin Sınıflandırılması.....	34
6.1. Hisam Nüktelerinin Dönemlerine Göre Sınıflandırılması.....	35
6.1.1. İlk Dönem Nükteleri.....	35
6.1.2. Kültür Devrimi Dönemi Nükteleri.....	35
6.1.3. 1980 Sonrası Nükteler.....	37

6.2. Hisam Nüktelerinin İçeriklerine Göre	
Sınıflandırılması.....	39
6.2.1. Hicvî Nükteler.....	39
6.2.2. Mizahî Nükteler.....	39
6.2.3. Eğlendirici Nükteler.....	39
7. Hisam Nüktelerinin Temel Konu Özellikleri.....	40
7.1. Hisam Nüktelerinde Gerçeklik Olgusu.....	40
7.2. Hisam Nüktelerinde Çocuk Tiplemesi.....	41
7.3. Hisam Nüktelerinde Kadın Tiplemesi.....	43
7.4. Hisam Nüktelerinde Hisam Tiplemesi.....	43
8. Uygur Edebiyatında Hisam.....	45
9. Uygur Eğitiminde Hisam Nükteleri.....	47
9.1. Uygurca Öğretiminde Hisam Nükteleri ve Nüktelerinin Yeri ve Önemi.....	47
9.2. Uygurca Ders Kitaplarında Hisam Nüktelerinin Yeri ve Önemi.....	49

III. BÖLÜM

Metinler ve Tercümeleler

Hisam Nüktelerinden Metinler.....	51
Hisam Nüktelerinden Metinlerin Tercümeleleri.....	189
Kaynaklar	331
Sözlük	333

ÖN SÖZ

Doğu Türkistan'ın yetiştirdiği ünlü düşünür ve mizah ustası Hisam Kurban yaşayan Nasrettin Hoca lakabıyla Türkistan'da ve Uzak Doğu'da nam salmış ünlü mizah ustasıdır. Onun, fıkra ve nükteleri dilden dile dolaşmaktadır. 1930'da doğmuş olan Hisam, 1970'li yıllardan itibaren ün kazanmaya başlamış, Doğu Türkistan'da halk tarafından çok sevilmiştir. Kendisiyle ilgili filmler çekilmiş, romanlar, kitaplar, makaleler yazılmış ve üniversitelerde nükteleriyle ilgili bir çok halk edebiyatı araştırması yapılmıştır. Hisam'ın ünü önce Gulca, sonra İli şehrine, daha sonra ise bütün Doğu Türkistan ve Çin'e yayılmıştır.

5

Bu kadar geniş bir coğrafyada ünü yayılan Hisam Kurban'ın nüktelerinde Uygur toplumunun kültürel, siyasî ve sosyal yapısının yansımaları görülür. Ben de, o toprakların bir evladı olarak, Türkiye Türklerine oldukça uzak bir coğrafyada yaşayan Uygur Türklerinin bir halk nüktedanı olan evlatları Hisam Kurban'ı nasıl algıladıklarını, ona nasıl bir görev ve sorumluluk yüklediklerini ve onun Uygur toplumundaki konumunu ortaya koymak için bu çalışmayı yapmayı uygun gördüm.

Bu çalışmamda, Doğu Türkistan'da Hisam Kurban üzerine çalışma yapan bütün araştırmacıların eserlerinden yararlandım. Aynı zamanda, Almanya'da yaşayan ve 1990'lı yıllarda 8 yıl boyunca Hisam Kurban ile birlikte çalışmış olan ünlü nüktedan Ablemit Tursun ile onun hakkında uzun söyleşiler yaptım. Hisam Kurban ve nüktelerini bir bütün halinde bilimsel bir metotla incelemeye çalıştım.

Üç bölümden ibaret olan çalışmada Hisam Kurban'ın 448 nüktesini inceledim:

Birinci bölümde, nüktedanın hayatı, sanatçı ve eğitimci kişiliği, sanatçının nüktelerinin derlenmesi ve araştırılması tarihi konularında bilgi verdim.

İkinci bölümde, fıkradan ayrı bir tür olarak nüktenin mahiyeti, nüktedanın nüktelerinin tezahürü ile bu nüktelerin beslenme kaynaklarının belirlenmesi ve Hisam nüktelerinin sınıflandırılması, Uygur edebiyatı ile eğitiminde bu nüktelerin yeri ve önemi konularına değinmeye çalıştım.

Üçüncü bölümde ise, Hisam nüktelerini çeviri yazısı ve tercümesi ile birlikte verdim ve eserin sonuna bir sözlük ile kaynakça ekledim.

---

6 Metinlerin çeviri yazısında Türkiye Türkçesinden farklı olarak Uygur Türkçesinde bulunan açık "e" ile kapalı "é" seslerini tırnak içinde gösterildikleri gibi verdim. Uygur Türkçesi konuşma dilinde bulunmakla birlikte yazı dilinde gösterilmediği için bütün "ı" seslerini de "i" olarak gösterdim. Türkiye Türkçesinden farklı olarak çok derinden çıkan art-damak "k" sesini tırnak içinde olduğu gibi, "ğ" sesini olduğu gibi, hırıltılı olarak telaffuz edilen "h" sesini ise "x", nazal n sesini ise "n" şeklinde gösterdim. Nükte metinlerini "M" kısaltmasıyla gösterdim.

Nükteleri Uygur Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarıırken içeriğe bağlı kalmak koşuluyla bazı küçük değişiklikler, zaman zaman da anlamı daha da güçlendirecek ünlemler koymayı uygun gördüm.

Erkin Emet
Ankara, 2013